form of a ball or pill); सा पुनर्मम प्रथमदर्शनात्प्रभृत्यमृतवर्तिरिव चक्षुषोरानन्दमुत्पादयन्ती Māl. 1; इयममृतवर्तिर्नयनयोः U. 1. 38; कर्पूरवर्तिरिव लोचनतापहन्त्री Bv. 3. 16; Vb. 1. –3 The wick of a lamp; उज्ज्वलालोकया स्निग्धा त्वया त्यक्ता न राजते। मलीमसमुखी वर्तिः प्रदीपशिखया यथा॥ Māl. 10. 4; a lamp. –4 The projecting threads or unwoven ends (of a cloth), the fringe. –5 A magical lamp. –6 The protuberance round a vessel. –7 A surgical instrument (such as a bougie). –8 A streak, line. –9 Swelling in the throat. –10 A swelling formed by internal rupture.

वर्तिकः A kind of quail.

वर्तिका [वृतेः तिकन् Uṇ. 3. 146] 1 A paint-brush; तदुपनय चित्रफलकं चित्रवर्तिकाश्च Māl. 1; अङ्गुलीक्षरणसन्नवर्तिकः R. 19. 19. –2 The wick of a lamp, a torch; तिलस्नेहसिक्तयष्टषग्रथितवर्तिका Dk. 2. 7. –3 Colour, paint. –4 A quail; एकपक्षाक्षिचरणा वर्तिका घोरदर्शना Mb. 3. 180. 42; श्येनावपातचकिता वनवर्तिकेव Māl. 8. 8. –5 A stick (यष्टि); पलाशवर्तिकामेकां वहतः संहतान् पथि (अपश्यत्) Mb. 1. 31. 8.

वर्तित a. 1 Turned, rolled. –2 Caused to be or exist. –3 Brought about, accomplished. –4 Spent, passed (as time or life). –Comp. –जन्मन् begotten, procreated.

वर्तिन् a. (–नी f.) [वृत्-णिनि] (Usually at the end of comp.) 1 Abiding, being, resting, staying, situated. –2 Going, moving, turning. –3 Acting, behaving. –4 Performing, practising. –5 Obeying, executing (an order). –m. The meaning of an affix.

वर्तिष्णु a. 1 Revolving. –2 Being, abiding. –3 Circular. –4 Stationary, fixed. –5 Firm in battle.

वर्तिस् n. Ved. 1 Circuit, orbit. –2 A way, path. –3 Abode, residence.

वर्ती (र्ति) रः A kind of quail.

वर्तुल a. [वृत्-उलच् Uṇ. 1. 93] Round, circular, globular. –लः 1 A kind of pulse, a pea. –2 A ball. –लम् A circle. –ला f. The end-ball of a spindle (to assist its rotation).

वर्त्मन् n. [वृत्-मनिन्] 1 A way, road, path, passage, track; वर्त्म भानोस्त्यजाशु Me. 41; पारसीकांस्ततो जेतुं प्रतस्थे स्थलवर्त्मना 'by land'; आकाशवर्त्मना 'through the air'. –2 (Fig.) A way, course, an established or prescribed usage, the usual manner or course of conduct; मम वर्त्मानुवर्तन्ते मनुष्याः पार्थ सर्वशः Bg. 3. 23; रेखामात्रमपि क्षुण्णादा मनोर्वर्त्मनः परम्। न व्यतीयुः प्रजास्तस्य नियन्तुर्नेमिवृत्तयः R. 1. 17 (where the literal sense is also intended); अहमेत्य पतङ्गवर्त्मना पुनरङ्काश्रयिणी भवामि ते Ku. 4. 20 'after the manner of a moth'. –4 Room, scope for action; न वर्त्म कस्मैचिदपि प्रदीयताम् Ki. 14. 14. –5 An eye-lid; अस्मिन् सर्पिर्वोदकं वा सिञ्चन्ति वर्त्मनी एव गच्छति Ch. Up. 4. 15. 1. –6 An edge, a border. –Comp. –आयासः fatigue of the journey; वर्त्मायासविनिर्मुक्तं वसन्तं सुस्थिरासने Brav. P. ब्रह्मखण्ड 1. 4. –कर्मन् n. 'roadwork', engineering. –पातः 1 deviation from the road. –2 coming into the way. –पातनम् waylaying. –बन्धः, –बन्धकः an affection of the eye-lids. –रोगः a disease of the eyelids. –शर्करा hard excrescences on the eyelids.

वर्त्मनिः, –नी f. A road, way.

वर्त्र a. Ved. Protecting. –त्रम् A dam, dike.

वर्त्स्यत् a. 1 About to take place. –2 About to grow.

वर्ध् 10 U. (वर्धयति-ते, also वर्धापयति) 1 To cut, divide, shear. –2 To fill.

वर्धः 1 Cutting, dividing. –2 Increasing, causing increase or prosperity. –3 Increase, augmentation. –र्धम् 1 Lead. –2 Red lead. –3 A leathern strap or thong; see वर्ध्रम्. –Comp. –फलः Pongamia Glabra (Mar. करंज).

वर्धक a. [वृध्-णिच् ण्वुल्] 1 Increasing. –2 Cutting, dividing. –3 Filling. –कः 1 A carpenter. –2 N. of a tree (Mar. भारंग).

वर्धकिः, वर्धकिन् m. A carpenter; पुनरपि धृता कुन्दे किंवा न वर्धकिना दिवः N. 19. 54; Rām. 1. 13. 7; 7. 91. 24; त्रिदशानां च वर्धकिः (विश्वकर्मा) Mb. 1. 66. 28; वर्धकिहस्तः a carpenter's measure of 42 inches.

वर्धकी A harlot, an adulterous woman; Bhāg. 7; Gīrvāṇa.

वर्धन a. [वृध्-णिच् ल्यु ल्युट् वा] 1 Increasing, growing. –2 Causing to increase, enlarging, magnifying. –नः A bestower of prosperity. –2 A tooth growing over another tooth. –3 N. of Śiva. –नी 1 A broom. –2 A bier. –3 A water-jar of a particular shape. –नम् 1 Growing, thriving. –2 Growth, increase, prosperity, magnifying, enlargement. –4 Elevation. –5 Exhilaration (of spirits), animation. –6 Educating, rearing. –7 Cutting, dividing; as in नाभिवर्धनम्; प्राङ्नाभिवर्धनात् पुंसो जातकर्म विधीयते Mb. 3. 180. 34; annihilation; ततो राजन् महानासीत् संग्रामो भूरिवर्धनः Mb. 7. 153. 44. –8 A means of strengthening, restorative. –9 Filling.

वर्धनक a. Exhilarating, gladdening.

वर्धनिका A small vessel in which sacred water is kept.

वर्धमान a. [वृध्-शानच्] Growing, increasing. –नः 1 The castor-oil plant. –2 A kind of riddle. –3 N. of Viṣṇu. –4 N. of a district (said to be the same as the modern Baradvāna). –5 Sweet citron. –6 A particular way of joining hands. –7 A particular attitude in dancing. –8 N. of the 24th Arhat or Jina. –9 N. of the elephant who supports the eastern quarter. –नः, –नम् 1 A pot or dish of a particular shape; स्वस्तिकान्